

[Hem](#) > ... > [Dina Rättigheter](#) > [Möjlighet Till Rättslig Prövning I Miljöärenden](#) > Tillgång till rättslig prövning på medlemsstatsnivå

Tillgång till rättslig prövning på medlemsstatsnivå

1.1. Rättsordning – rättskällor på miljöområdet

1) Allmän introduktion till systemet för miljöskydd och enskildas (fysiska och juridiska personer samt icke-statliga organisationer) processuella rättigheter inom ramen för den specifika nationella rättsordningen

Rättigheter för individer och icke-statliga organisationer att rättsligt ifrågasätta miljöbeslut, handlingar och underlåtenhet finns huvudsakligen i tre olika svenska lagar, miljöbalken, plan- och bygglagen och förvaltningslagen.

Lagstiftning är det viktigaste verktyget i Sverige med vilket principer för miljöpolitiken omvandlas till praktisk handling. Miljöreglerna i Sverige kommer i form av lagar, förordningar (beslutade av regeringen) och föreskrifter som beslutats av statliga miljömyndigheterna. En hierarki mellan dessa regler innebär att förordningar och föreskrifter som beslutas av myndigheter aldrig får strida mot lagarna.

Riksdagen är det lagstiftande organ som ansvarar för att anta alla lagar. Den verkställande makten ligger hos regeringen och regeringen är i sin tur ansvarig gentemot riksdagen. Regeringen bistås i sitt arbete av Regeringskansliet som består av ett antal departement samt cirka 360 statliga myndigheter. Administrativa funktioner kan dessutom anförtros regionala eller lokala myndigheter eller delegeras till andra offentliga såväl som privata organ.

Statliga myndigheter utför sina uppgifter självständigt i enlighet med gällande lagstiftning. Riksdag, regeringen eller det berörda departementet får därför inte ingripa i en enskild fråga som hanteras av en myndighet.

De viktigaste myndigheterna när det gäller miljöskydd är Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen, Havs- och vattenmyndigheten och Strålsäkerhetsmyndigheten.

Sverige är uppdelat i 21 län och 290 kommuner. Varje län har en länsstyrelse. Konstitutionellt utgör varje länsstyrelse en myndighet som är underordnad regeringen med expertpersonal inom olika områden, t.ex. miljöskydd.

Länsstyrelserna (tillsammans med mark- och miljödomstolarna) är de viktigaste tillståndsmyndigheterna i miljöfrågor. Tolv av länsstyrelserna har en Miljöprövningsdelegation som utfärdar tillstånd för miljöfarlig verksamhet i enlighet med miljöbalken. I sitt beslutsfattande är Miljöprövningsdelegationen självständig i förhållande till länsstyrelsen. Länsstyrelserna ansvarar också för klimat, naturvård, miljö- och hälsoskydd, tillsyn rörande vattenrelaterad verksamhet och större industriell verksamhet. Dessutom utfärdar länsstyrelsen tillstånd för bland annat transport och bortskaffande av avfall och kemisk verksamhet.

Varje kommun har en vald församling, kommunfullmäktige, som är det beslutande organet för kommunala frågor. Kommunfullmäktige utser kommunstyrelsen som leder och samordnar kommunens uppgifter och ansvar. Kommunerna ansvarar bland annat för miljö- och hälsoskydd på lokal nivå. Kommunerna har behörighet att utfärda planer och lov enligt plan- och bygglagen. För vissa mindre miljöfarliga verksamheter såsom enskilda avlopp fungerar kommunen som tillståndsmyndighet.

2) De viktigaste bestämmelserna om miljörett och tillgång till rättslig prövning i den nationella konstitutionen (i förekommande fall), däribland processuella rättigheter

Den svenska konstitutionen består av fyra grundlagar: regeringsformen, successionsordningen,

tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen.

De viktigaste bestämmelserna finns i regeringsformen (RF), som också innehåller principer som är relevanta för frågan om tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor. I 1 kap. 1 § RF anges den grundläggande bestämmelsen att den offentliga makten utövas enligt lagen. Det allmänna ska främja hållbar utveckling som leder till en god miljö för nuvarande och kommande generationer (1 kap. 2 § RF). Domstolar, förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter ska i sin verksamhet beakta principen om allas likhet inför lagen och iaktta saklighet och opartiskhet (1 kap. 9 § RF). Det föreskrivs också att ingen lag eller annan bestämmelse får meddelas i strid med Sveriges skyldigheter enligt den Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (EKMR) (2 kap. 19 § RF). Rätten till en rättvis och offentlig rättegång inför en oavhängig och opartisk domstol måste upprätthållas (EKMR, artikel 6).

3) Lagar och andra författningar – centrala bestämmelser om miljö och tillgång till rättslig prövning, nationella lagar och andra författningar

Den viktigaste miljölagen i Sverige är miljöbalken (1998:808), som utgör en ramlag som innehåller de övergripande bestämmelserna om miljöskydd. Lagen gäller för alla mänskliga aktiviteter som kan orsaka skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Miljöbalken innehåller bland annat allmänna hänsynregler och bestämmelser som föreskriver miljö kvalitetsnormer samt miljöbedömningar (inklusive miljökonsekvensbeskrivningar). Vissa vattenverksamheter, industriföretag, stentäkter och annan miljöfarlig verksamhet är föremål för tillstånds- eller anmälningskrav, vilka specificeras i förordningar. Miljöbalken innehåller också bestämmelser som rör naturskydd, artskydd, genetiskt modifierade organismer, kemikalier och avfall m.m.

Kopplade till miljöbalken finns det flera förordningar som regeringen beslutar om och som innehåller mer specifika regler.

Vissa verksamheter regleras också i särskild sektorslagstiftning som gäller vid sidan om miljöbalken. Plan- och byggfrågor regleras i plan- och bygglagen (2010:900). Infrastrukturprojekt som järnvägar och motorvägar regleras också i lag (1995:1649) om byggande av järnväg och väglag (1971:948) medan gruvdrift och skogsbruk regleras i minerallagen (1991:45) respektive skogsvårdslagen (1979:429). Artskydd finns delvis i jakt- och fiskelagstiftning utöver miljöbalken.

Genom delegering enligt lag ansvarar också många av de centrala statliga myndigheterna för att utfärda regler inom miljöområdet.

Både miljöbalken och plan- och bygglagen innehåller särskilda bestämmelser om talerätt (rätt till rättslig prövning). När det gäller sektorslagstiftning som jaktlagen, skogsvårdslagen och minerallagen finns bestämmelserna om tillgång till rättslig prövning i den generella regeln om talerätt i 42 § i förvaltningslagen (2017:900).

Lista över relevant nationell lagstiftning

- Miljöbalken (1998:808)

Regler om talerätt finns i 16 kap. 12, 13 och 14 §§.

- Plan- och bygglagen (2010:900)

Regler om talerätt finns i 13 kap.

- Förvaltningslag (2017:900)

Regel om talerätt finns i 42 §

- Lag (2006:304) om rättsprövning av vissa regeringsbeslut

Regler om talerätt finns i 1, 2 och 2a §§

4) Exempel på nationell rättspraxis och den Högsta domstolens roll i miljömål

Tillgång till rättslig prövning för den berörda allmänheten har utvecklats genom rättspraxis. De viktigaste

domstolarna när det gäller rättspraxis i miljöfrågor är Mark- och miljööverdomstolen och Högsta domstolen. Viktig rättspraxis har också utvecklats av Högsta förvaltningsdomstolen i mål rörande bl.a. skogsbruk, mineralbrytning och rättsprövning av vissa regeringsbeslut.

Domar från högre domstolar är i Sverige inte bindande för lägre instanser. Domar från de högsta instanserna betraktas dock som vägledande och det måste finnas särskilda skäl för att avvika från praxis.

Rätten för miljöorganisationer att överklaga myndighetsbeslut enligt miljöbalken och sektorslagstiftning har också utvecklats i rättspraxis.

Rättspraxis har gett miljöorganisationer rätt att också överklaga andra beslut än de som uttryckligen anges i 16 kap. 13 § miljöbalken, inklusive tillsynsbeslut enligt miljöbalken med hänvisning till artikel 9.3 i Århuskonventionen och Sveriges skyldigheter enligt EU-lagstiftningen. Domstolarna har också gett uttrycket " beslut om tillstånd eller undantag " en bred tolkning.

Enligt fast etablerad rättspraxis har miljöorganisationer rätt att överklaga beslut enligt jaktförordningen om jakt på arter som skyddas enligt Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter.

Högsta förvaltningsdomstolen har gett en miljöorganisation som uppfyller kriterierna i 16 kap. 13 § miljöbalken rätt att överklaga Skogsstyrelsens beslut att bevilja tillstånd för avverkning av fjällnära skog, delvis på grund av beslut om tillstånd för avverkning av fjällnära skog omfattas av artikel 9.3 i Århuskonventionen.

5) Kan parterna i det administrativa förfarandet direkt åberopa internationella avtal, eller är det endast möjligt att hänvisa till nationell lagstiftning och införlivandelagstiftning på EU-nivå?

I Sverige har internationella konventioner inte direkt effekt så de måste införlivas i svensk lag för att vara tillämpliga. Genom att ratificera en konvention blir Sverige dock bunden av konventionen i enlighet med internationell rätt och nationella bestämmelser bör tolkas mot bakgrund av konventionen.

EU-förordningar gäller direkt som nationell lag medan EU-direktiv ska införlivas i den mest lämpliga nivån i hierarkin för att uppfylla de angivna målen i direktiven. För att bestämmelser i ett EU-direktiv ska kunna införlivas i en svensk förordning eller i myndighetsföreskrifter måste det finnas en lagstadgad delegation i en svensk lag. Bestämmelserna om tillgång till rättslig prövning i EU-direktiv är införlivade i svensk lag.

Parter som är involverade i ett administrativt eller rättsligt förfarande kan dock i sina argument hänvisa direkt till internationella miljööverenskommelser och EU-rätt.

1.2. Domstolarnas behörighet

1) Antal nivåer i domstolsväsendet

Domstolarna har en oberoende status inom den svenska konstitutionen. Varken riksdagen eller någon annan myndighet får avgöra eller på annat sätt ingripa i ärenden som behandlas av domstolarna.

Det finns åtminstone tre typer av domstolar i Sverige:

allmänna domstolar; som består av tingsrätter, hovrätter och Högsta domstolen,

förvaltningsdomstolar; förvaltningsdomstolar, kammarrätter och Högsta förvaltningsdomstolen; och

specialdomstolarna; som avgör tvister inom specifika områden såsom t.ex. miljö.

Vanligtvis är antalet nivåer i domstolssystemet, oavsett om målet rör administrativa beslut, ett civilrättsligt ärende eller brottmål tre. I de flesta fall finns det ett krav på prövningstillstånd för att få tillgång till domstolsprövning i de högre domstolarna (Högsta domstolen, Högsta Förvaltningsdomstolen, Mark- och miljööverdomstolen och kammarrätten). Huvudregeln är att Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen endast beviljar prövningstillstånd om domen eller beslutet kan få betydelse som prejudikat, dvs. ge vägledning om hur domstolarna ska bedöma i liknande ärenden. Bortsett från prejudikatskälet kan Mark- och miljööverdomstolen även ge prövningstillstånd om det kan finnas anledning att ändra beslutet från mark- och miljödomstolen och det är

nödvändigt för att Mark- och miljööverdomstolen ska kunna bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt eller om det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet, t.ex. risk för allvarlig miljöskada. Om den högre domstolen finner att inget av dessa villkor är uppfyllda kommer den inte att pröva målet.

Det bör också noteras att vissa myndighetsbeslut enligt miljöbalken kan överklagas genom systemet med mark- och miljödomstolar, men endast till Mark- och miljööverdomstolen som den sista instansen. Överklagade beslut från myndigheter enligt plan- och bygglagen samt fastighetsärenden kan överklagas till Högsta domstolen, men bara när Mark- och miljööverdomstolen tillåter det. Detta görs huvudsakligen i fall där domstolen anser att det finns behov av prejudikat i en omtvistad fråga.

2) Behörighetsregler – hur fastställs behörig domstol vid behörighetskonflikt mellan olika nationella domstolar (i olika medlemsstater)?

För frågor som rör miljölagstiftning samt frågor om fastighetsmål, planering och byggande har Sverige utvecklat ett system med specialdomstolar. Detta system består av fem mark- och miljödomstolar och Mark- och miljööverdomstolen. Domstolarnas jurisdiktion omfattar alla typer av beslut som fattas enligt miljöbalken och plan- och bygglagen men även fastighetsbildningslagen och annan lag. De är också kompetenta i fall som rör skadestånd och enskild talan mot miljöfarlig verksamhet.

De fem mark- och miljödomstolarna är vardera införlivade som en särskild filial inom fem utsedda tingsrätter belägna i olika delar av Sverige, var och en ansvarig för sin respektive geografiska del av landet. Mark- och miljööverdomstolen är en del av Svea hovrätt och ansvarar för hela landet. Högsta domstolen behandlar i sin tur praktiskt taget alla ärenden, inklusive frågor om miljölagstiftning om de har prejudikatintresse.

De allmänna förvaltningsdomstolarna prövar vissa ärenden som regleras i sektorslagstiftning om jakt, skogsbruk och gruvsdrift.

3) Särskilda förhållanden vad gäller rättegångsreglerna på miljöområdet (särskilda miljödomstolar), deltagande av lekmän, sakkunniga domare osv.

För frågor som rör miljölagstiftning samt frågor om fastighetsmål, planering och byggande har Sverige utvecklat ett system med specialdomstolar. Detta system består av fem mark- och miljödomstolar och Mark- och miljööverdomstolen. Domstolarnas jurisdiktion omfattar alla typer av beslut som fattas enligt miljöbalken och plan- och bygglagen. De är också kompetenta i fall som rör skadestånd och enskild talan mot miljöfarlig verksamhet.

Miljöfarliga verksamheter och åtgärder som kan medföra en betydande miljöpåverkan och vattenverksamhet kräver tillstånd från Mark- och miljödomstolen. I dessa fall utövar domstolen administrativa befogenheter som vanligtvis tilldelas myndigheter. Detta är en unik situation för Sverige. Mark- och miljödomstolarna prövar också civila ärenden relaterade till miljön, beslut som överklagats från administrativa myndigheter och hanterar ärenden om utdömmande av vitesförelägganden efter ansökan från tillsynsmyndigheterna. Det bör noteras att de flesta beslut från lokala myndigheter (om de inte rör planering enligt plan- och bygglagen) först överklagas till länsstyrelsen och sedan till mark- och miljödomstolen.

Systemet med mark- och miljödomstolar är specifikt utformat för att hantera den tekniska komplexiteten i de ärenden som faller under dess jurisdiktion. Mark- och miljödomstolarna avgör i mål med en lagfaren domare som är ordförande i ärendet och ett tekniskt råd som tillhandahåller den speciella kompetens som ofta behövs i denna typ av mål. I mål som rör miljötillstånd bistås de av två särskilda ledamöter. Det är rättens ordförande som ytterst, med hänsyn till de frågor som prövas i målet, bestämmer vilka tekniska råd och särskilda ledamöter som ska ingå i rätten. Det tekniska rådets och de särskilda ledamöternas kompetens ska alltså vara relevant för just de aktuella sakfrågor som prövas i målet.

I ett mål eller ärende som har överklagats till Mark- och miljööverdomstolen ska rätten bestå av minst fyra ledamöter, av vilka minst tre ska vara lagfarna domare. Minst fyra lagfarna domare ska dock alltid delta i rätten, om tre lagfarna domare har ingått i rätten i mark- och miljödomstolen. Ett tekniskt råd ska alltid ingå i rätten, om det inte är uppenbart obehövt.

4) Grad av domstolskontroll vid förvaltningsöverklaganden, agerande på eget initiativ (ex officio) osv. Vilka gränser

gäller för detta? Regler om domstols agerande på eget initiativ (ex officio)

Både förvaltningsdomstolarna och mark- och miljödomstolarna kan, när de avgör mål i sak, ersätta det överklagade beslutet med ett nytt. Det bör noteras att domstolsförfarandet i förvaltningsmål är enklare och mindre formellt än i civilmål. En annan viktig skillnad är att det yttersta ansvaret för utredningen av målet i förvaltningsmål ligger hos domstolen enligt officialprincipen. Principen innebär både att de granskande domstolarna (och myndigheterna) har en skyldighet att säkerställa att en tillfredsställande utredning görs i varje enskilt ärende. Domstolarna kan basera sin dom på andra omständigheter än enbart de som parterna åberopat. Domstolen måste, bland annat genom kommunikation med parterna, se till att ärendet granskas ordentligt och att alla oklarheter klagas. Domstolen är således skyldig och kompetent att till fullo undersöka målets alla fakta/meriter. När det gäller överklagade myndighetsbeslut och utdömande av vitesförelägganden kan domstolen på eget initiativ hålla syn på den aktuella platsen om det anses nödvändigt för att pröva ärendet.

I Sverige prövar domstolen både den materiella och den processuella lagenligheten av den överklagade domen eller beslutet. Lagstiftningen består av både materiella bestämmelserna om miljöskydd och processuella regler. Domstolen har rätt att pröva alla frågor som rör denna materiella och processrättsliga ram och domstolens skyldighet att på eget initiativ pröva ärendet gäller inte bara materiella frågor utan även processuella frågor. Domstolen kan således ta upp frågor rörande ett besluts riktighet, huruvida det har antagits av en behörig myndighet (eller om myndigheten har överskridit sina befogenheter), om den erforderliga formen av ett beslut har respekterats och även om beslutet är lämpligt i förhållande till det materiella och formella utrymme som ges enligt lag. Även om domstolen är bunden av parternas yrkanden som fastställer ramen för överklagandeprocessen, har överprövande domstol i princip i samma ställning som den första beslutande myndigheten eller domstolen.

När en ansökan om tillstånd överklagas och domstolen finner att tillståndet inte borde ha utfärdats på grund av överträdelse av processuell eller materiell karaktär, kan domstolen avvisa eller avslå tillståndsansökan och tillståndet är då inte längre gällande. Men om domstolen finner att ändringar av tillståndsvillkoren gör det möjligt att bedriva verksamheten i enlighet med miljöbalken, kan domstolen lägga till ytterligare villkor för tillståndet eller ändra villkor som redan föreskrivits av prövningsmyndigheten istället för att avslå tillståndsansökan. Domstolen kan även återförvisa målet till den ursprungliga prövningsmyndigheten. .

Det finns ingen konstitutionell domstol i Sverige. I stället är varje domstol när den dömer i ett mål skyldig att kontrollera den rättsliga grunden för beslutet och måste bortse från varje lagbestämmelse eller annan författning som strider mot grundlagen eller annan hierarkiskt högre stående bestämmelse.

1.3. Domstolsväsendets organisation på administrativ och rättslig nivå

1) Det förvaltningsrättsliga förfarandet (ministerier och/eller särskilda statliga myndigheter)

Miljöbalken

För att säkerställa en effektiv överensstämmelse med de allmänna reglerna i miljöbalken är många verksamheter och åtgärder tillståndspliktiga. Sådana verksamheter och åtgärder får inte påbörjas utan tillstånd från en behörig myndighet. Tillståndet anger gränserna för den berörda verksamheten och måste innehålla de villkor under vilka verksamheten ska bedrivas. Om prövningen inte räcker för att avgöra "slutliga" villkor kan ett tillstånd ibland utfärdas där vissa frågor sätts under prövotid och ska undersökas ytterligare under en viss period. Under denna tid kommer provisoriska villkor om försiktighetsåtgärder att gälla. De verksamheter eller åtgärder för vilka tillstånd är obligatoriska anges antingen direkt i miljöbalken eller i förordningar som utfärdas med stöd av miljöbalken baserat på deras typiska miljöpåverkan.

Miljöprövning sker hos mark- och miljödomstolarna, myndigheter och kommun. Tillåtligheten av mycket stora miljöfarliga verksamheter såsom anläggningar för kärnteknisk verksamhet, allmänna farleder och geologisk lagring av koldioxid prövas av regeringen. Prövning av större industrianläggningar, som i princip följer EU:s direktiv 2010/75 om industriutsläpp, görs av mark- och miljödomstolarna och prövning av medelstora miljöfarliga verksamheter görs av Miljöprövningsdelegationerna inom länsstyrelsen. För vissa mindre miljöfarliga verksamheter genomförs prövning eller ett anmälningsförfarande på kommunnivå.

I syfte att övervaka efterlevnaden av de krav som anges i miljöbalken och de förordningar som utfärdas under balken, liksom kraven i tillstånd, innehåller miljöbalken också bestämmelser om tillsyn. Tillsynen utförs av tillsynsmyndigheter i enlighet med bestämmelser i miljöbalken och tillsynsförordningen. Med vissa undantag utförs

de operativa tillsynsåtgärderna, såsom inspektioner och verkställighet, på regional eller lokal nivå av länsstyrelserna eller av kommunerna. Länsstyrelserna är i allmänhet ansvariga för tillsynen av större miljöfarliga verksamheter och efterlevnad av lagstiftning baserad på EU-direktiv. Länsstyrelsens uppgifter kan delegeras till kommunen enligt ett särskilt förfarande. Kommunerna har även ett allmänt tillsynsansvar för all annan miljöfarlig verksamhet inom kommunen. Dessutom finns det ett flertal statliga centrala myndigheter, bland annat Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen, Kemikalieinspektionen, med flera, som tilldelas tillsyn och kontrollansvar inom specifika områden, såsom kemikalier, skogsbruk eller jordbruk. För att säkerställa överensstämmelsen med miljöbalken och förordningar som utfärdas enligt balken kan tillsynsmyndigheten meddela förelägganden, ofta kombinerat med vite.

Plan- och bygglagen

Kommunerna ansvarar för planeringen av mark- och vattenområden inom sina geografiska gränser. Det är bara kommunen som har befogenhet att anta planer och besluta om planeringen ska genomföras eller inte. Kommunen måste ha en aktuell översiktsplan som täcker hela kommunen. Lagen innehåller också regler om detaljplaner, områdesbestämmelser och olika typer av lov såsom bygglov.

2) Hur kan ett miljörättsligt förvaltningsbeslut överklagas till domstol? När kan man förvänta sig ett slutligt avgörande?

Den beslutet angår och icke-statliga organisationer som uppfyller kraven enligt miljöbalken får överklaga ett administrativt miljöbeslut som fattats av länsstyrelsen eller länsstyrelsens Miljöprövningsdelegation till mark- och miljödomstolen. Den beslutet angår och icke-statliga organisationer som uppfyller kraven enligt miljöbalken kan också överklaga administrativa beslut enligt sektorslagstiftning som skogsvårdslagen och minerallagen.

Överklagandet måste vara skriftligt, ange yrkanden och skäl och skickas till den myndighet som fattade beslutet. Den beslutande myndigheten kontrollerar att överklagandet inkommit i tid och skickar det i så fall vidare till domstolen.

Överklagandeprocessen kan ta olika lång tid beroende på ärendets omfattning. Man kan förvänta sig ett slutligt avgörande från domstolen någonstans inom sex månader och ett år.

3) Förekomsten av särskilda miljödomstolar, deras huvudsakliga roll och behörighet

För frågor som rör miljölagstiftning samt frågor om fastighetsmål, planering och byggande har Sverige utvecklat ett system med specialdomstolar. Detta system består av fem mark- och miljödomstolar och Mark- och miljööverdomstolen. En mark- och miljödomstol handlägger mål och ärenden enligt det som föreskrivs i miljöbalken, fastighetsbildningslagen, plan- och bygglagen och annan lag.

De fem mark- och miljödomstolarna är vardera införlivade som en särskild filial inom fem utsedda tingsrätter belägna i olika delar av Sverige, var och en ansvarig för sin respektive geografiska del av landet. Mark- och miljööverdomstolen är en del av Svea hovrätt och ansvarar för hela landet. Högsta domstolen behandlar i sin tur praktiskt taget alla ärenden, inklusive frågor om miljölagstiftning om de har prejudikatintresse.

4) Överklaganden av miljöbeslut som fattats av behöriga myndigheter och överklaganden av domstolsbeslut och domar (nivåer)

Miljöbalken

Instansordningen i fall som rör tillstånd, dispens eller förelägganden enligt miljöbalken är följande:

Kommunen - Länsstyrelsen - Mark- och miljödomstolen - Mark- och miljööverdomstolen (prövningstillstånd krävs)

Länsstyrelsen - Mark- och miljödomstolen - Mark- och miljööverdomstolen (prövningstillstånd krävs)

Mark- och miljödomstolen - Mark- och miljööverdomstolen (prövningstillstånd krävs)

- Högsta domstolen (prövningstillstånd krävs)

Regeringen beslutar i vissa fall om tillåtlighet för mycket stora farliga miljöfarliga verksamheter såsom

anläggningar för kärnteknisk verksamhet. Regeringsbeslut kan inte överklagas, men kan bli föremål för rättsprövning av Högsta förvaltningsdomstolen.

Sökanden och de andra parterna i förfarandet, liksom vissa andra intressenter, kan överklaga ett tillståndsbeslut. Rätten att överklaga gäller även ideella organisationer eller andra juridiska personer med det primära syftet att främja naturvård och miljöskyddsintressen eller fritidsintressen, som också uppfyller vissa andra specificerade krav.

Plan- och bygglagen

Kommunala beslut om detaljplanering enligt plan- och bygglagen överklagas direkt till en av mark- och miljödomstolarna och kan överklagas vidare till Mark- och miljööverdomstolen (prövningstillstånd krävs).

Andra kommunala beslut som rör lov enligt plan- och bygglagen överklagas först till länsstyrelsen och sedan via mark- och miljödomstolen till Mark- och miljööverdomstolen (prövningstillstånd krävs). Om Mark- och miljööverdomstolen så tillåter kan ärendet även hamna i Högsta domstolen. Det krävs dock prövningstillstånd också till Högsta domstolen.

Annan sektorslagstiftning relaterad till miljön

Vissa ärenden behandlas på ett annat sätt. Till exempel överklagas vissa beslut om jakt, skogsbruk, gruvdrift och infrastrukturprojekt till förvaltningsdomstolarna eller till regeringen.

Länsstyrelsens beslut om licensjakt enligt jaktlagen - förvaltningsdomstol - kammarrätt (prövningstillstånd behövs) - Högsta förvaltningsdomstolen (prövningstillstånd krävs)

Skogsstyrelsens beslut enligt skogsvårdslagen - förvaltningsdomstol - kammarrätt (prövningstillstånd behövs) - Högsta förvaltningsdomstolen (prövningstillstånd krävs)

Bergsstatens beslut om undersökningstillstånd enligt minerallagen - förvaltningsdomstol - kammarrätt (prövningstillstånd behövs) - Högsta förvaltningsdomstolen (prövningstillstånd krävs)

Bergsstatens beslut om bearbetningskoncession enligt minerallagen - regeringen

Beslut om infrastrukturprojekt som beslutas av Trafikverket kan överklagas till regeringen.

5) Extraordinära rättsmedel. Regler på miljöområdet. Regler om begärande av förhandsavgöranden

Rättsprövning av Högsta förvaltningsdomstolen

Högsta förvaltningsdomstolen är den högsta allmänna förvaltningsdomstolen och behandlar överklaganden av domar och beslut från någon av de fyra kammarrätterna. Högsta förvaltningsdomstolen kan också under vissa omständigheter göra en prövning av om vissa beslut fattade av regeringen strider mot någon rättsregel. Denna prövning kallas rättsprövning enligt lag (2006:304) om rättsprövning av vissa regeringsbeslut.

Enligt denna lag är en förutsättning för rättsprövning att beslutet rör en enskilds medborgerliga rättigheter eller skyldigheter enligt artikel 6.1 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, eller om den sökande är en miljöorganisation att regeringsbeslutet är ett beslut som omfattas av artikel 9.2 i Århuskonventionen.

Preliminära avgöranden från EU-domstolen

Alla parter i ett pågående mål kan begära att domstolen som prövar målet begär ett förhandsavgörande från EU-domstolen. Detta kan göras oavsett vilken domstol som prövar ärendet. Det är upp till domstolen att avgöra om ett förhandsavgörande är nödvändigt eller inte. För det fall att domstolen eller myndigheten beslutar att inte inhämta ett förhandsavgörande, trots att ett sådant har begärts, ska domstolen eller myndigheten i sitt beslut ange skälen till detta.

6) Finns det möjlighet att lösa tvister på miljöområdet utanför domstol (medling osv.)?

I Sverige finns inga rättsliga lösningar i form av medling i miljöärenden.

I mål där mark- och miljödomstol är första instans tillämpas vad som är föreskrivet om tvistemål i allmän domstol, om inte annat föreskrivs i miljöbalken eller annan lag. Som huvudregel gäller då rättegångsbalkens bestämmelser om dispositiva respektive indispositiva tvistemål. Varför det i vissa miljöärenden av civilrättslig karaktär kan tillämpas reglerna om medling i rättegångsbalken.

7) Hur kan andra aktörer bidra (ombudsman [i förekommande fall], allmän åklagare)?

Ombudsmännen

Riksdagens ombudsmän (JO) och Justitiekanslern (JK) är båda utsedda för att säkerställa att offentliga myndigheter och deras personal följer lagar och andra författningar och uppfyller sina skyldigheter i andra avseenden. De har en disciplinär funktion och agerar genom beslut om kritik.

Ombudsmännen ska särskilt se till att domstolar och offentliga myndigheter i sin verksamhet agerar objektivt och opartiskt och att medborgarnas grundläggande rättigheter och friheter inte kränks i den offentliga förvaltningen.

Övervakning utövas av ombudsmännen genom prövning av klagomål från allmänheten och genom inspektioner och andra utredningar som ombudsmännen kan finna nödvändiga.

Allmän åklagare

Miljöbrott och andra brott relaterade till miljön står under allmänt åtal.

Allmänheten har mycket begränsad tillgång till straffrättsliga förfaranden, eftersom åtal står helt under den allmänna åklagarens befogenhet.

1.4. Hur väcker man talan vid domstol

1) Vem kan överklaga ett miljöbeslut (relevansen av begreppet berörd allmänhet och berörda icke-statliga organisationer)?

Det finns bestämmelser i miljöbalken, plan- och bygglagen och i förvaltningslagen som gör det möjligt att överklaga beslut från offentliga myndigheter i allmänhet. Dessa beslut kan avse tillstånd, andra godkännanden, dispenser och tillsyn.

Överklagbara domar och beslut kan överklagas av alla som beslutet angår, om avgörandet har gått honom eller henne emot. Alla som är s k sakägare. Det har inte specificerats i lagen vem som ska betraktas som en berörd person, detta avgörs från fall till fall. Enligt svensk lag anges det i allmänhet inte att "person" avser både fysiska och juridiska personer. Beslut och domar kan riktas till juridiska personer och det är möjligt att juridiska personer kan drabbas av skada av ett tillståndsbeslut och kan därför också ha talerätt som sakägare.

Förarbetena till miljöbalken förklarar att begreppet sakägare ska tolkas brett och avgöras från fall till fall av domstolen. Enligt rättspraxis har varje person som kan drabbas av skada eller utsättas för någon annan olägenhet till följd av den verksamhet som ett tillstånd söks för rätt att vara part i målet och överklaga beslut om risken för skada eller olägenhet berör ett intresse som erkänns av det rättssystemet och som inte enbart är teoretiskt eller helt obetydligt.

Icke-statliga organisationer som uppfyller kraven i miljöbalken kan överklaga många administrativa beslut. Dessa krav är att organisationen är en ideell förening eller annan juridisk person som har till huvudsakligt ändamål att tillvarata naturvårds- eller miljöskyddsintressen och att de inte är vinstdrivande. Föreningen måste dessutom ha bedrivit verksamhet i Sverige i minst tre år och ha minst 100 medlemmar eller på annat sätt kunna visa att dess verksamhet stöds av allmänheten. Talerätt tillerkänns när det gäller strandskydd även ideella föreningar vars syfte enligt dess stadgar är att främja friluftsinntressen.

2) Finns det olika regler i sektorsspecifik lagstiftning (naturskydd, vattenförvaltning, avfall, miljökonsekvensbedömningar, samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar/direktivet om industriutsläpp osv.)?

Regler om talerätt finns både i miljöbalken, 16 kap. 12 och 13 §§, i plan- och bygglagen 13 kap. och i sektorslagstiftning. En del av sektorslagstiftningen saknar särskild reglering om talerätt. I dessa fall är den

allmänna talerätsbestämmelsen som finns i 42 § förvaltningslagen tillämplig.

Miljöorganisationernas rätt att överklaga miljöfrågor, inklusive tillståndsbeslut, regleras särskilt i såväl miljöbalken som i ett antal sektorslagar som minerallagen. Dessa miljöorganisationer har också en uttrycklig rätt att ansöka om rättsprövning av vissa regeringsbeslut enligt lagen om rättsprövning av vissa regeringsbeslut. När det gäller sektorslagstiftning som inte specifikt hänvisar till regeln om talerätt för miljöorganisationer i miljöbalken, såsom skogsvårdslagen och jaktlagen, har miljöorganisationernas rätt att överklaga vidgats genom rättspraxis.

3) Regler om talerätt för icke-statliga organisationer och enskilda (i förvaltningsförfaranden och på rättslig nivå, för organisationer som är juridiska personer, ad hoc-grupper av företrädare för allmänheten, talerätt för utländska icke-statliga organisationer osv.)

Reglerna om talerätt enligt miljöbalken, plan- och bygglagen och förvaltningslagen är desamma oavsett om ärendet handlar om överklagande till en myndighet eller överklagande till en domstol.

Miljöbalken

16 kap. 12 §

Överklagbara domar eller beslut får överklagas av

den som domen eller beslutet angår, om avgörandet har gått honom eller henne emot,

en lokal arbetstagarorganisation som organiserar arbetstagare i den verksamhet som avses med beslutet, såvitt avser domar och beslut i frågor om tillstånd till miljöfarlig verksamhet,

en central arbetstagarorganisation enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet, motsvarande organisation på arbetsgivarsidan samt en sammanslutning av konsumenter, såvitt avser beslut som en länsstyrelse eller en central förvaltningsmyndighet har meddelat med stöd av bemyndigande enligt 14 kap., förutsatt att beslutet inte avser ett särskilt fall, och

den myndighet, kommunala nämnd eller annan som enligt vad som är särskilt föreskrivet i balken, i föreskrifter meddelade med stöd av balken eller i lagen (2010:897) om gränsöverskridande samarbete mellan Sverige och Finland har rätt att överklaga.

Denna paragraf innebär inte någon inskränkning av rätten att överklaga enligt bestämmelser i rättegångsbalken.

16 kap. 13 §

Överklagbara domar och beslut om tillstånd, godkännande eller dispens enligt denna balk, om upphävande av skydd av områden enligt 7 kap. eller om tillsyn enligt 10 kap. eller i sådana frågor enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken, får överklagas av en ideell förening eller en annan juridisk person som

- har till huvudsakligt ändamål att tillvarata naturskydds- eller miljöskyddsintressen,
- inte är vinstdrivande,
- har bedrivit verksamhet i Sverige under minst tre år, och
- har minst 100 medlemmar eller på annat sätt visar att verksamheten har allmänhetens stöd.

Rätten att överklaga enligt första stycket gäller även om överklagandet enbart avser ett villkor eller en annan bestämmelse i domen eller beslutet och även om domen eller beslutet är resultatet av en prövning enligt 22 kap. 26 §, 24 kap. 2, 3, 5, 7, 10, 13 eller 13 a § denna balk eller en prövning enligt 7 kap. 13, 14 eller 16 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Rätten att överklaga enligt första stycket gäller dock inte domar och beslut som rör Försvarmakten, Fortifikationsverket, Förvarets materielverk eller Försvarets radioanstalt.

Den som vill överklaga med stöd av första eller andra stycket ska göra det innan tiden för överklagande har gått ut för parterna och sakägarna.

16 kap. 14 §

Bestämmelserna i 13 § om vissa ideella föreningars rätt att överklaga gäller i fråga om strandskydd också för en

ideell förening som enligt sina stadgar har till ändamål att tillvarata friluftsentressen.

Plan- och bygglagen

Plan- och bygglagen reglerar rätten för miljöorganisationer som avses i 16 kap. 13 § miljöbalken att överklaga beslut om att anta, ändra eller upphäva en detaljplan som kan medföra betydande miljöpåverkan och ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan som innebär att ett område inte längre kommer att omfattas av strandskydd.

För enskilda personer gäller den allmänna talerätsregeln i förvaltningslagen. Enligt rättspraxis kan en person vanligtvis överklaga bygglov och planer som kan påverka dem personligen (de är grannar eller bor inom eller direkt intill det område som en kommunal plan gäller).

13 kap. 8 §

Bestämmelser om vem som får överklaga beslut som avses i 2 a, 3, 5 och 6 §§ finns i 42 § förvaltningslagen.

13 kap. 11 §

Ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser får överklagas endast av den som före utgången av granskningstiden skriftligen har framfört synpunkter som inte har blivit tillgodosedda.

Den inskränkning i rätten att överklaga som följer av första stycket gäller inte om

beslutet har gått emot sakägaren genom att förslaget ändrats efter granskningstiden, eller

överklagandet grundas på att beslutet inte har tillkommit i laga ordning, eller

ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan vars genomförande kan antas medföra en betydande miljöpåverkan på grund av att planområdet får tas i anspråk på ett sådant sätt som anges i 4 kap. 34 § andra stycket.

13 kap. 12 §

En sådan ideell förening eller annan juridisk person som avses i 16 kap. 13 § miljöbalken får överklaga

ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan vars genomförande kan antas medföra en betydande miljöpåverkan på grund av att planområdet får tas i anspråk på ett sådant sätt som anges i 4 kap. 34 § andra stycket denna lag, och

ett beslut att ge bygglov eller positivt förhandsbesked för en åtgärd som anges i 4 kap. 2 § första stycket 3 a och som ska föregås av en bedömning av om åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan..

13 kap. 13 §

En sådan ideell förening eller annan juridisk person som avses i 16 kap. 13 § miljöbalken eller en sådan ideell förening som avses i 16 kap. 14 § miljöbalken får överklaga ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan som innebär att ett område inte längre ska omfattas av strandskydd enligt 7 kap. miljöbalken.

Förvaltningslagen

42 §

- Ett beslut får överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom eller henne emot.
- Förvaltningslagen ger också bestämmelser om vem som kan överklaga beslut enligt:
- Minerallagen (1991:45)
- Skogsvårdslagen (1979:429)
- Kulturmiljölagen (1988:950)
- Jaktlagen (1987:259)
- Fiskelagen (1993:787)
- Väglagen (1971:948)

- Lagen om byggande av järnväg (1995:1649)
- Ellagen (1997:857)
- Lag (2006:304) om rättsprövning av vissa regeringsbeslut

1 §

En enskild får ansöka om rättsprövning av sådana beslut av regeringen som innefattar en prövning av den enskildes civila rättigheter eller skyldigheter i den mening som avses i artikel 6.1 i den europeiska konventionen den 4 november 1950 om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

2 §

En miljöorganisation som avses i 16 kap. 13 § miljöbalken får ansöka om rättsprövning av sådana tillståndsbeslut av regeringen som omfattas av artikel 9.2 i konventionen den 25 juni 1998 om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor.

4) Vilka regler gäller för översättning och tolkning om utländska parter är inblandade?

Huvudregeln är att språket i domstolar och administrativa myndigheter är svenska. Det finns dock en särskild lag (lagen 2009:724 om nationella minoriteter och nationella minoritetsspråk) som ger medborgarna rätt i vissa kommuner i norra Sverige rätt att tala bl.a. finska eller samiska i domstol.

Enligt 13 § förvaltningslagen ska en myndighet använda en tolk och se till att handlingar översätts vid behov för att en enskild ska kunna utöva sin rätt när myndigheten har kontakt med någon som inte behärskar svenska.

Enligt 5 kap. 6 § rättegångsbalken kan domstolen om en part, vittne eller annan person som ska höras inför domstolen och som inte behärskar svenska, anlita en tolk. Om en misstänkt eller åtalad i ett brottmål inte behärskar svenska bör en tolk anlitas inför domstolsförhandling. Genom hänvisning i 48 § lagen om domstolsärenden är denna bestämmelse också tillämplig vid mål i mark- och miljödomstolarna.

Om en part, ett vittne eller någon annan som ska höras inför domstolen inte talar svenska, ska domstolen vid behov anställa en tolk. Domstolen kan också på annat sätt, vid behov, anlita en tolk eller översätta handlingar (enligt 50 § förvaltningsprocesslagen).

Domstolen får vid behov enligt 33 kap. 9 § rättegångsbalken översätta handlingar som skickas in till eller sänds från domstolen. Rätten är skyldig att åt den misstänkte eller på begäran av en målsägande översätta en handling i ett brottmål eller de viktigaste delarna av den, om en översättning är av väsentlig betydelse för att den misstänkte eller målsäganden ska kunna ta tillvara sin rätt. Översättningen får göras muntligen om det inte är olämpligt med hänsyn till det som handlingen eller målet rör eller någon annan omständighet. Genom hänvisning i 48 § lagen om domstolsärenden är denna bestämmelse också tillämplig vid mål i mark- och miljödomstolarna.

1.5. Bevisning och sakkunniga i förfarandena

1) Bevisvärdering – finns det några begränsningar när det gäller att uppta eller värdera bevis, kan domstolen begära bevis på eget initiativ?

Både administrativa myndigheter och alla svenska domstolar som är involverade i miljöärenden har en omfattande skyldighet att pröva ett ärende självständigt och fullständigt och ska se till att ärendet prövas i den utsträckning som behövs. Myndigheten eller domstolen kan för detta ändamål ställa frågor till parterna under hela processens gång. Domstolen kan till och med genomföra utredningar på en plats om den anser det nödvändigt. Nya fakta kan således läggas till fallet under hela förfarandet och domstolen måste också överväga alla fakta som tillhandahålls av parterna. Det bör dock noteras att detta inte gäller i civilrättsliga mål som prövas av mark- och miljödomstolarna.

Eftersom det yttersta ansvaret för att utreda ärendet enligt officialprincipen i miljöbalken ligger hos myndigheter och mark- och miljödomstolarna, som båda har miljö-sakkunniga ledamöter som deltar i beslutsfattandet, finns det inga bestämmelser i svensk lag om att en enskild eller en miljöorganisation måste lägga fram egna expertutlåtanden, även om förfarandet initieras av dem. Följaktligen kan en förvaltningsmyndighet eller domstol aldrig kräva att en enskild eller en miljöorganisation att presentera sådana experter (en myndighet eller domstol

kan dock kräva ett sådant expertutlåtande från en sökande av ett tillstånd eller en verksamhetsutövare av en miljöfarlig verksamhet). Dessutom finns det inga krav enligt svensk lag att enskilda eller miljöorganisationer ska bära kostnaderna för experter eller vittnen.

2) Finns det möjlighet att lägga fram nya bevis?

Det är främst upp till parterna att vara ansvariga för att presentera bevis för sina argument. Detta kan göras både i början av ett ärende och senare under domstolsförandet. Man kan också presentera ett nytt bevis i nästa instans vid ett överklagande. Värt att notera är att förvaltningsärenden hanteras annorlunda än civilmål, där möjligheten att presentera nya bevis är mer begränsad.

Skriftliga handlingar som åberopas som bevis måste överlämnas till domstolen utan dröjsmål. Detsamma gäller föremål som är åberopade som bevis och som kan flyttas till domstol. Om nödvändigt kan domstolen kräva att den part som förlitar sig på ett sådant bevis ska lämna in detta inom en given tid. Ett sådant föreläggande måste innehålla information om att fallet kan komma att avgöras även om parten inte har lämnat bevisen. Vid en muntlig förhandling kan vittnesförhör hållas. Vittnesförhör kan hållas under ed.

3) Hur inhämtas sakkunnigutlåtanden i förfarandena? Offentligt tillgängliga förteckningar och register över sakkunniga

I förvaltningsmål hänskjuter domstolen ofta på eget initiativ ett ärende eller specifika frågor till myndigheter, t.ex. statliga myndigheter med expertkunskap inom vissa områden, för sakkunnigutlåtande. Detta förekommer också vid överklaganden.

Varje part kan presentera experter för att stärka sina yrkanden. Varje part kan också be domstolen att kalla in expertvittnen såsom experter från miljömyndigheter.

Det är mycket vanligt att en sökande av tillstånd presenterar experter för att tala för deras räkning. Det kan också finnas situationer där det är av stor fördel, kanske t.o.m. en nödvändighet, för enskilda och miljöorganisationer att kunna presentera egna experter eller expertrapporter för att bevisa att deras argument om ett visst faktum stämmer. För det mesta görs sådana rapporter av experter som arbetar inom miljöorganisationerna själva och därför är de oftast gratis. Ett annat sätt att få expertrapporter är att anlita oberoende forskare från universitet eller andra externa experter. Ibland, om fallet rör en mycket stor och /eller komplicerad fråga, betalar miljöorganisationerna för att anlita externa experter.

Det finns ingen offentligt tillgänglig lista och register över experter.

3.1) Är ett sakkunnigutlåtande bindande för domstolarna, finns det utrymme för skönsmässig bedömning?

Domstolarna är inte bundna av expertutlåtanden och dessa kan bortses ifrån.

3.2) Regler om sakkunniga som anlitas av domstolen

Enligt 22 kap. 12 § miljöbalken får mark- och miljödomstolen, om det för bedömning av målet behövs någon särskild utredning eller värdering, förordna en eller flera sakkunniga att efter förberedande undersökning avge utlåtande i målet. Sådan undersökning skall verkställas snarast möjligt. Om det behövs med hänsyn till målets beskaffenhet eller ändamålet med undersökningen, skall domstolen på ett lämpligt sätt underrätta parterna om tiden för undersökningen. Denna bestämmelse är tillämplig när domstolen prövar tillstånd i första instans. Regeln är dock också tillämplig när Mark- och miljööverdomstolen prövar mål som överklagats.

Om ett ärende rör en verksamhet eller åtgärd som kan ge upphov till en sådan ökad förorening eller störning som innebär att vattenmiljön försämras på ett otillåtet sätt eller som har en sådan betydelse att det äventyrar möjligheten att uppnå den status eller potential som vattnet ska ha enligt en miljökvalitetsnorm och det kan bli fråga om undantag enligt 11 § vattenförvaltningsförordningen, ska domstolen inhämta yttrande från vattenmyndigheten i det vattendistrikt där verksamheten ska bedrivas eller åtgärden vidtas.

3.3) Regler om sakkunniga som anlitas av parterna

Ett överklagande i ett förvaltningsmål ska innehålla grunderna för överklagandet och i vilket avseende skälen för beslutet är, enligt klagandens uppfattning, felaktiga och de bevis som åberopats och vad som ska bevisas av varje

specifikt bevis. Detta kan inkludera expertutlåtanden om parten så önskar.

I civilmål måste käranden presentera de yrkanden, skäl och bevis som åberopas. Detta kan göras även senare under processen. Experter som kallas av parterna betraktas under processen som vittnen och inte som experter.

3.4) Vilka processkostnader ska betalas, inbegripet i samband med sakkunnigutlåtanden och hörande av sakkunnig som vittne?

Det finns inga avgifter i samband med expertutlåtanden och expertvittnen.

I förvaltningsmål kommer domstolen att täcka kostnader för vittnen som kallas av domstolen. Experter som bistår en part anses dock i princip inte vara vittnen. Den part som åberopar ett expertutlåtande måste göra det på egen bekostnad och kostnaderna kommer inte att kompenseras eller täckas av motparten även om de vinner processen.

I civilmål täcks kostnaderna i första hand av den part som har åberopat vittnet/experten. I slutändan gäller principen om att förloraren betalar i denna typ av mål.

1.6. Jurister och möjliga aktörer, deltagare i förfarandena

1) Advokaters (obligatoriska) roll. Hur kontaktar man en advokat (offentligt tillgänglig internetlänk till advokatsamfundets register eller webbplats)? Advokater med specialisering på miljöområdet

Den som är part i ett miljöärende får använda ett ombud eller biträde. Denna person måste vara lämplig för uppdraget, men behöver inte vara jurist eller advokat. Svensk miljölagstiftning kräver dock inte att man företräds av ett juridiskt ombud, inte ens vid överklaganden till Mark- och miljööverdomstolen eller till Högsta domstolen.

De flesta miljöorganisationer som verkar på nationell nivå (t.ex. Greenpeace Sverige, Svenska rovdjursföreningen, SOF-Birdlife, Svenska botaniska föreningen och andra) och lokal nivå har inga jurister anställda. Sveriges största miljöorganisation, Sveriges Naturskyddsförening, och Älvräddarna är ett par av de få svenska miljöorganisationen som har anställda juridiska rådgivare.

Det finns inga offentligt tillgängliga internetlänkar till register eller någon webbplats där man kan hitta alla jurister och advokater specialiserade i miljö rätt. Svenska advokatsamfundet har dock en sökfunktion på sin hemsida. Jurister som inte är medlemmar i samfundet ingår naturligtvis inte i denna lista.

1.1. Finns det en möjlighet att anlita pro bono-tjänster?

Det finns ingen organiserad pro bono-hjälp tillgänglig.

Det finns bara ett fåtal advokatbyråer och juristbyråer som företräder enskilda och miljöorganisationer i miljöärenden.

Det står advokater och jurister i princip fritt att fastställa sina egna arvoden, men det finns inga juridiska hinder mot att ta på sig denna typ av uppdrag pro bono.

I civilmål, fastighetsmål och i mål om ansökningsmål för vattenverksamhet kan domstolen, om den anser att de begärda kostnaderna är orimliga, minska ersättningen för rättegångskostnader antingen på begäran av den förlorande parten eller på eget initiativ. I andra typer av miljö mål måste varje part täcka sina egna rättegångskostnader oavsett resultatet och domstolen kommer inte att ingripa i frågan.

2) Register över sakkunniga eller advokatsamfundets offentligt tillgängliga webbplatser eller register med kontaktuppgifter till sakkunniga

Inga sådana register eller offentliga register finns.

3) Förteckning över icke-statliga organisationer som är verksamma på området, länkar till webbplatser där dessa organisationer kan nås

Listan nedan är inte uttömmande.

I alfabetisk ordning:

- Birdlife Sverige
- Klimataktion
- Greenpeace Sverige
- Nordulv
- Skydda skogen
- Svenska botaniska föreningen

4) Förteckning över internationella icke-statliga organisationer som är verksamma i den berörda medlemsstaten

- Swedish Friluftsrådet
- Föreningen Svenskt Landskapskydd
- Älvräddarna
- Svenska Rovdjursföreningen
- Svenska Naturskyddsföreningen
- Urbergsgruppen
- WWF

1.7. Garantier för effektiva förfaranden

1.7.1. Frister rörande förfarandet

1) Tidsfrist för att begära förnyad prövning av ett miljöbeslut som fattas av en förvaltningsmyndighet (antingen i högre instans eller på samma nivå)

Enligt huvudregeln måste ett överklagande mottas av den beslutande myndigheten eller domstolen inom tre veckor från den dag då klaganden mottog beslutet eller domen. Om klaganden är en part som företräder allmänheten måste dock överklagandet mottas inom tre veckor från dagen då beslutet eller domen fattades. Den beslutande myndigheten eller domstolen kontrollerar om överklagandet inkommit inom rätt tidsfrist (rättidsprövning). Om överklagandet har kommit in i rätt skickas det vidare till den myndighet eller domstol som ska överpröva målet.

När det gäller beslut och domar från mark- och miljödomstolarna, med undantag för preliminära beslut under förberedelsen av ärendet, är tiden för överklagande för alla parter kopplad till dagen för avgörandet.

2) Förvaltningsmyndighetens tidsfrist för att meddela beslut

Enligt förvaltningslagen ska ett ärende hanteras så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts. Om en myndighet bedömer att beslutet i ett ärende som inletts av en enskild part kommer att försenas väsentligt, ska myndigheten informera parten om detta. I en sådan anmälan ska myndigheten rapportera orsaken till förseningen. Om ett mål som inletts av en enskild part inte har avgjorts i första hand inom sex månader, kan parten skriftligen begära att myndigheten ska avgöra ärendet. Myndigheten ska inom fyra veckor från dagen för en sådan begäran antingen avgöra ärendet eller i ett särskilt beslut avslå begäran. Ett sådant beslut att avslå en begäran om att målet ska avgöras kan överklagas till domstolen eller förvaltningsmyndighet som är behörig att granska ett överklagande av beslutet i målet.

3) Är det möjligt att överklaga förvaltningsbeslut direkt till domstol?

Instansordningen är:

- Kommunen - Länsstyrelsen - Mark- och miljödomstolen - Mark- och miljööverdomstolen (prövningstillstånd krävs)[1]
- Länsstyrelsen - Mark- och miljödomstolen - Mark- och miljööverdomstolen (prövningstillstånd krävs)
- Mark- och miljödomstolen - Mark- och miljööverdomstolen (prövningstillstånd krävs) - Högsta domstolen (prövningstillstånd krävs)
- Många miljöärenden börjar hos länsstyrelsen eller en mark- och miljödomstol, vilket innebär att de besluten kan överklagas direkt till domstol.

Regeringen är i vissa fall prövningsmyndighet i ärenden på miljöområdet. Regeringen prövar bland annat

tillåtligheten av vissa stora miljöfarliga verksamheter, till exempel anläggningar för kärnteknisk verksamhet.. Regeringsbeslut kan inte överklagas till domstol, men kan bli föremål för en rättsprövning av Högsta förvaltningsdomstolen.

4) Finns det en tidsfrist för när den nationella domstolen ska meddela sitt avgörande?

När mark- och miljödomstolarna enligt miljöbalken fungerar som prövningsmyndighet i första instans ska domstolen meddela dom eller beslut så snart som möjligt med hänsyn till ärendets art och omständigheterna i övrigt (22 kap. 21 § miljöbalken). Detta gäller även när Mark- och miljööverdomstolen prövar ett mål efter överklagande. Om en huvudförhandling har hållits ska en dom eller beslut meddelas inom två månader efter det att förhandlingen avslutats, såvida inte synnerliga skäl föreligger. I andra typer utav miljömål finns det inga sådana regler.

I civilmål är den allmänna regeln att domen ska avkunnas inom 14 dagar från huvudförhandlingen.

Enligt lagen om förtursprövning kan en part begära att domstolen prioriterar ett ärende som behandlas av domstolen.

5) Tidsfrister som gäller under förfarandet (för parter, framläggande av bevis, andra möjliga tidsfrister osv.)

Det finns inga rättsligt fastställda tidsfrister som gäller under förfarandet. Förvaltningsmyndigheten eller domstolen som prövar ett ärende eller ett mål avgör själv i varje enskilt fall vilka tidsfrister som ska gälla för inlämning av kompletteringar, yttranden och annat underlag.

1.7.2. Interimistiska åtgärder och säkerhetsåtgärder, verkställighet av domar

1) När har överklagandet av ett förvaltningsbeslut suspensiv verkan?

Normalt kan ett beslut verkställas först när beslutet vunnit laga kraft. Det finns några undantag från denna regel.

Ett tillstånd enligt miljöbalken kan således inte tas i anspråk förrän det har vunnit laga kraft. Tillståndsbeslut kan dock förenas med ett verkställighetsförordnande som gör det möjligt för den sökande att starta sin verksamhet trots att tillståndet överklagas.

Ett föreläggande från en tillsynsmyndighet får inte heller rättslig verkan förrän det har vunnit laga kraft. Under vissa omständigheter kan myndigheten dock besluta att beslutet ska gälla omedelbart.

2) Finns det möjlighet för en myndigheten eller en överordnad myndighet att meddela en interimistisk åtgärd i samband med överklagandet av ett förvaltningsbeslut?

Så länge ett ärende inte har överlämnats till den överprövande instansen kan den första beslutande myndigheten ompröva sitt eget beslut, om detta inte är till nackdel för en enskild part.

Om ett verkställighetsförordnande har beviljats kan en berörd enskild eller en miljöorganisation begära att den överprövande myndigheten inhiberar beslutet. Enligt 48 § förvaltningslagen kan överinstansen bestämma att det överklagade beslutet tills vidare inte ska gälla.

3) Finns det någon möjlighet att ansöka om en interimistisk åtgärd under förfarandet och i så fall på vilka villkor? Finns det någon tidsfrist för att ge in en sådan ansökan?

En begäran om inhibition kan göras under hela processen men görs normalt samtidigt med ett överklagande. En sådan begäran kan också upprepas om den inte får gehör.

4) Verkställs förvaltningsbeslut omedelbart oavsett överklagandet? Under vilka förutsättningar?

Normalt kan ett beslut verkställas först när beslutet inte längre kan överklagas, d.v.s. när det vunnit laga kraft. Det finns några undantag från denna regel.

Exempelvis kan ett tillstånd enligt miljöbalken inte tas i anspråk förrän det har vunnit laga kraft. Tillståndsbeslut kan dock kombineras med ett verkställighetsförordnande som gör det möjligt för den sökande att starta sin

verksamhet trots att tillståndet överklagas. Liksom vad som gäller för tillstånd får ett föreläggande från en tillsynsmyndighet inte rättslig verkan förrän det har vunnit laga kraft. Under vissa omständigheter kan myndigheten dock besluta att beslutet ska träda i kraft genast.

5) Skjuts förvaltningsbeslutet upp om det överklagas till domstol?

Normalt kan ett beslut endast verkställas när beslutet inte längre kan överklagas, d.v.s. när det vunnit laga kraft. Det finns några undantag från denna regel.

Exempelvis kan ett tillstånd enligt miljöbalken inte tas i anspråk förrän det har vunnit laga kraft. Tillståndsbeslutet kan dock kombineras med ett verkställighetsförordnande som gör det möjligt för den sökande att starta sin verksamhet trots att tillståndet överklagas. Liksom vad som gäller för tillstånd får ett föreläggande från en tillsynsmyndighet inte rättslig verkan förrän det har vunnit laga kraft. Under vissa förutsättningar kan myndigheten dock besluta att beslutet ska träda i kraft genast.

6) Finns det en möjlighet för de nationella domstolarna att besluta om interimistiska åtgärder (förutsatt att en säkerhet ställs)? Ska beslutet om interimistisk åtgärd eller säkerhet överklagas särskilt?

Om ett verkställighetsförordnande har beviljats kan en berörd enskild eller en miljöorganisation begära att den överprövande domstolen inhiberar beslutet. Detta kan göras under hela förfarandet men sker normalt samtidigt med själva överklagandet.

Enligt 26 § lagen om domstolsärenden kan en domstol som ska pröva ett överklagande besluta att det överklagade beslutet inte får verkställas för tillfället. Enligt Mark- och miljööverdomstolen och Högsta domstolen ska inhibition beviljas när utsikterna för framgång av överklagandet är goda. Inhibition kan också beviljas om klaganden har ett berättigat intresse av att domstolen granskar beslutet eller om det finns viktiga intressen på spel, till exempel risken för irreversibel miljöskada.

Det finns inga krav, eller juridiska möjligheter, att ställa krav på att finansiell säkerhet kopplad till kravet. Om den sökande av tillstånd för vattenverksamhet begär ett beslut om ett omedelbart verkställbart tillstånd måste dock ekonomisk säkerhet ställas för eventuella skador.

1.7.3. Kostnader – rättshjälp – pro bono-tjänster, andra former av ekonomiskt stöd

1) Hur beräknas kostnaderna för att inleda ett förfarande – administrativa kostnader, rättegångskostnader, kostnader för att väcka talan, sakkunnigarvoden, advokatarvoden, kostnader för överklagande osv.?

Reglerna för kostnader för mål som rör miljöfrågor finns i kapitel 25 i miljöbalken.

Som huvudregel är förfarandena relaterade till miljöärenden gratis. Det finns ingen överklagande- eller domstolsavgift, ingen skyldighet att betala motståndarens rättegångskostnader, ingen skyldighet att betala ersättning för att få inhibition eller andra kostnader som ska täckas, oavsett om ärendet är föremål för ett administrativt eller rättsligt prövningsförfarande.

Varje part betalar enbart sina egna kostnader. Principen om att förloraren betalar motpartens rättegångskostnader är inte tillämplig som i civilmål. När det gäller behovet av experter och advokatavgifter måste det beräknas från fall till fall efter kontakt med dem.

I civilmål såsom skadeståndsmål gäller däremot principen om att förloraren betalar motpartens rättegångskostnader och det finns också en domstolsavgift för kändanden, cirka 300 euro.

Domstolar och myndigheter har rätt att ta betalt av verksamhetsutövare för prövning och tillsyn. Bestämmelserna har sin grund i principen att förorenaren betalar.

2) Kostnad för interimistiska åtgärder, är det nödvändigt att ställa säkerhet?

Det finns inga särskilda kostnader för interimistiska åtgärder.

Om den sökande av tillstånd för vattenverksamhet emellertid begär ett beslut om ett omedelbart verkställbart tillstånd, måste dock en ekonomisk säkerhet ställas för eventuella skador.

3) Finns det rättshjälp för fysiska personer?

Enligt rättshjälpslagen (1996: 619) kan en klagande på vissa villkor få rättshjälp och vissa kostnader i samband med processen betalda. Ett av kriterierna för att beviljas rättshjälp är att klaganden behöver juridisk hjälp och rådgivning och att detta behov inte kan tillgodoses på annat sätt. På grund av officialprincipen har rättshjälpslagen liten betydelse.

4) Finns det rättshjälp för föreningar, juridiska personer, icke-statliga organisationer med eller utan status som juridisk person? Om ja, hur går ansökan om rättshjälp till? Finns det tillgång till pro bono-tjänster?

Miljöorganisationer eller andra juridiska personer kan inte få rättshjälp enligt rättshjälpslagen.

5) Finns det andra finansiella mekanismer för att ge ekonomiskt stöd?

Vissa statliga myndigheter ger bidrag till miljöorganisationer. Exempelvis delar Naturvårdsverket varje år ut organisationsbidrag till miljöorganisationer med syftet att bidra till uppfyllandet av de nationella miljö kvalitetsmålen.

6) Gäller principen om att förlorande parten står för kostnaderna? Hur tillämpas den i så fall av domstolarna? Finns det några undantag?

Domstolar och myndigheter har rätt att ta betalt av verksamhetsutövare för prövning och tillsyn. Bestämmelserna har sin grund i principen att förorenaren betalar.

Den förlorande parten betalar normalt sett inte rättegångskostnaderna för motparten. Varje part behöver bara bära sina egna rättegångskostnader. Svensk miljölagstiftning kräver inte att man företräds av ett juridiskt ombud.

Vid tillståndsprövning av vattenverksamhet måste dock sökanden betala rättegångskostnaderna för de som kommer att påverkas av verksamheten. Denna krets av människor är emellertid smalare och består av dem vars fastigheter kommer att påverkas av verksamheten.

I civilmål rörande skadestånd gäller de allmänna reglerna vilket innebär att den förlorande parten måste betala den vinnande partens rättegångskostnader. Skadeståndsmål gällande miljöskador är i Sverige ganska sällsynta. Många civilmål avser intrång i markägarnas rättigheter, t.ex. genom att ett naturreservat inrättats och i sådana fall är huvudregeln att markägaren får sina rättegångskostnader täckta oavsett resultatet.

7) Kan domstolen bevilja befrielse från rättegångskostnader, registreringsavgifter, ansökningsavgifter, fastställande av rättegångskostnader osv.? Finns det andra nationella särdrag på detta område?

I civilmål är principen om att förloraren betalar inte helt absolut, eftersom det finns bestämmelser som ger domstolen ett utrymme att överväga fakta relaterade till hur processen bedrevs, om det fanns skäl för initiala fordringar på grund av motpartens agerande etc. och där rättegångskostnaderna kan jämkas.

1.7.4. Tillgång till information med avseende på tillgång till rättslig prövning - bestämmelser rörande direktiv 2003/4/EG

1) Var finns de nationella bestämmelserna om tillgång till rättslig prövning på miljöområdet? Finns det andra former av strukturerad vidareförmedling av information?

Rättigheter för enskilda och icke-statliga organisationer att ifrågasätta miljöbeslut, handlingar och underlåtenhet finns huvudsakligen i tre olika svenska lagar, miljöbalken, plan- och bygglagen och förvaltningslagen. Generellt gäller att enskilda måste vara berörda av beslutet eller domen och miljöorganisationer måste uppfylla kraven enligt bestämmelsen i 16 kap. 13 § miljöbalken för att ha talerätt.

Det finns ingen allmän samlad information om var man kan hitta reglerna om tillgång till rättslig prövning i Sverige. Översiktlig information kan dock hittas på bland annat vägledande myndigheters webbplatser. En del allmän information om tillgång till rättslig prövning finns också på Sveriges domstolars webbplats.

2) Hur lämnas denna information under olika miljöförfaranden? Vem ska sökanden vända sig till för att få information?

Under förfarandet av ett ärende vid en myndighet eller ett mål vid en domstol är huvudregeln att handlingar är offentliga för allmänheten. Respektive instans är skyldig att registrera inkommande handlingar. Viss information kan beläggas med sekretess enligt bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

I prövningsärenden av vattenverksamhet och miljöfarlig verksamhet utser mark- och miljödomstolarna och länsstyrelserna en person eller en myndighet att fungera som aktförvarare för att förvara en kopia av alla handlingar som allmänheten har tillgång till.

Domar och beslut vid domstolar och myndigheter dokumenteras skriftligt. Dessutom finns bestämmelser om att domar ska hållas tillgängliga vid domstolens kontor och hos aktförvararen, när de meddelas.

I stor utsträckning kungörs domar i pressen och på den domstols webbplats som fattat beslut i ansökningsärenden. Detta gäller även länsstyrelsens beslut och andra myndigheters.

Förordningen (2003:234) om tiden för tillhandahållande av domar och beslut, m.m. innehåller bestämmelser om tid för tillhandahållande av handlingar, om hur handlingar ska tillhandahållas och om information till enskilda personer. En dom eller ett beslut i ett mål inför en domstol ska skickas till parterna samma dag som domen eller beslutet fattas.

Den svenska offentlighetsprincipen innebär också att alla har möjlighet att läsa beslutstexten. I förvaltningsprocesslagen och rättegångsbalken finns också bestämmelser om utfärdande av domar och beslut. Bestämmelserna i miljöbalken, rättegångsbalken, förvaltningslagen, lagen om domstolsärenden och förvaltningsprocesslagen reglerar vidare vad en dom eller ett beslut måste innehålla.

Varje överklagbart beslut och överklagbar dom måste åtföljas av information om hur och vart beslutet eller domen kan överklagas, en s.k. besvärshänvisning.

3) Vilka är de sektorsspecifika reglerna (miljökonsekvensbedömning), IPPC/IED (direktivet om industriutsläpp), när det gäller planer och program osv.?

Samma regler om tillgång till information med avseende på tillgång till rättslig prövning gäller oavsett om ärendet avser ett administrativt miljöärende, ett civilrättsligt mål enligt miljöbalken.

4) Måste förvaltningsbeslutet och domen innehålla rättslig information?

Det är obligatoriskt för myndigheter som fattar ett administrativt beslut och domstolar som meddelar dom eller beslut att tillhandahålla information om tillgång till rättslig prövning i beslutet eller domen, en s.k. besvärshänvisning.

5) Ges utländska deltagare i förfarandet tillgång till översättning och tolkning? Vilka regler gäller för detta?

För enskilda som är involverade i ett pågående ärende anger 13 § förvaltningslagen att en myndighet ska använda en tolk och se till att handlingar översätts vid behov för att individen ska kunna utöva sin rätt när myndigheten har kontakt med någon som inte behärskar svenska.

Domstolen får vid behov enligt 33 kap. 9 § rättegångsbalken översätta handlingar som skickas in till eller sänds från domstolen. Rätten är skyldig att åt den misstänkte eller på begäran av en målsägande översätta en handling i ett brottmål eller de viktigaste delarna av den, om en översättning är av väsentlig betydelse för att den misstänkte eller målsäganden ska kunna ta tillvara sin rätt. Översättningen får göras muntligen om det inte är olämpligt med hänsyn till det som handlingen eller målet rör eller någon annan omständighet. Genom hänvisning i 48 § lagen om domstolsärenden är denna bestämmelse också tillämplig vid mål i mark- och miljödomstolarna.

1.8. Särskilda förfaranderegler

1.8.1. Miljökonsekvensbedömning – bestämmelser rörande direktiv 2003/35/EG

Bestämmelser om miljökonsekvensbedömningar för planer och program samt verksamheter och åtgärder finns i 6 kap. miljöbalken och miljöbedömningsförordningen. Det finns också bestämmelser om miljökonsekvensbedömningar i sektorslagstiftning, till exempel plan- och bygglagen.

För verksamheter och åtgärder som kräver tillstånd enligt miljöbalken och som kan antas medföra betydande miljöpåverkan ska en specifik miljöbedömning tas fram. En specifik miljöbedömning innebär bland annat att verksamhetsutövaren samråder om hur en miljökonsekvensbeskrivning ska avgränsas, tar fram en miljökonsekvensbeskrivning och ger in miljökonsekvensbeskrivningen till den som prövar tillståndsfrågan.

Den specifika miljöbedömningen innebär vidare att den myndighet som prövar tillståndsfrågan ska kungöra miljökonsekvensbeskrivningen och ge allmänheten tillfälle att lämna synpunkter. Myndigheten ska också ta ställning till om miljökonsekvensbeskrivningen lever upp till de krav som finns. När tillståndsfrågan avgörs ska myndigheten slutföra miljöbedömningen genom att identifiera, beskriva och göra en slutlig och samlad bedömning av miljöeffekterna. När tillståndsfrågan är avgjord ska myndigheten kungöra detta. Av kungörelsen ska det framgå hur allmänheten kan få tillgång till innehållet i avgörandet.

I Sverige är miljöbedömningsprocessen således en integrerad del av tillståndsförfarandet.

1) Regler om talerätt och tillgång till rättslig prövning i samband med screening (villkor, tidsram, berörd allmänhet)

På grund av det ovan beskrivna systemet kan inte miljöbedömningen, eller någon del av den såsom undersökning, avgränsning eller den slutliga miljökonsekvensbeskrivningen, överklagas separat. Emellertid kan miljöbedömningen, inklusive förfarandekraven och innehållet i den färdiga miljökonsekvensbeskrivningen, ifrågasättas när man överklagar tillståndet som sådant.

Regler om talerätt är de allmänna, d.v.s. enskilda måste vara berörda och miljöorganisationer måste uppfylla kraven i 16 kap. 13 § miljöbalken.

2) Regler om talerätt med avseende på avgränsning (villkor, tidsram, berörd allmänhet)

På grund av det ovan beskrivna systemet kan inte miljöbedömningen, eller någon del av den såsom undersökning, avgränsning eller den slutliga miljökonsekvensbeskrivningen, överklagas separat. Emellertid kan miljöbedömningen, inklusive förfarandekraven och innehållet i den färdiga miljökonsekvensbeskrivningen, ifrågasättas när man överklagar tillståndet som sådant.

Regler om talerätt är de allmänna, d.v.s. enskilda måste vara berörda och miljöorganisationer måste uppfylla kraven i 16 kap. 13 § miljöbalken.

3) I vilket skede kan allmänheten invända mot administrativa beslut om miljöprojekt? Finns det någon tidsfrist för att invända mot beslut?

På grund av det ovan beskrivna systemet kan inte miljöbedömningen, eller någon del av den såsom undersökning, avgränsning eller den slutliga miljökonsekvensbeskrivningen, överklagas separat. Emellertid kan miljöbedömningen, inklusive förfarandekraven och innehållet i den färdiga miljökonsekvensbeskrivningen, ifrågasättas när man överklagar tillståndet som sådant.

Regler om talerätt är de allmänna, d.v.s. enskilda måste vara berörda och miljöorganisationer måste uppfylla kraven i 16 kap. 13 § miljöbalken.

4) Kan det slutliga godkännandet bestridas? Under vilka förutsättningar, om man är en enskild person, en icke-statlig organisation eller en utländsk icke-statlig organisation?

Miljöbedömningen, inklusive både förfarandekraven och innehållet i den färdiga miljökonsekvensbeskrivningen, kan ifrågasättas när man överklagar tillståndet som sådant.

Miljöprövningsdelegationens beslut kan överklagas till mark- och miljödomstolen och till Mark- och miljööverdomstolen (prövningstillstånd behövs), tillstånd utfärdade av mark- och miljödomstolen kan överklagas till Mark- och miljööverdomstolen (prövningstillstånd behövs) och till Högsta domstolen (prövningstillstånd behövs).

Regeringen är i vissa fall prövningsmyndighet i ärenden på miljöområdet. Regeringen prövar bland annat tillåtligheten av vissa stora miljöfarliga verksamheter, till exempel anläggningar för kärnteknisk verksamhet. Regeringsbeslut kan inte överklagas till domstol, men kan bli föremål för en rättsprövning av Högsta förvaltningsdomstolen.

Tillståndsdomar och beslut, inklusive miljöbedömningen, kan överklagas av de enskilda som är berörda enligt 16 kap. 12 § miljöbalken. Tillståndsdomar och beslut kan också överklagas av miljöorganisationer enligt vad som framgår av 16 kap. 13 § miljöbalken.

5) Domstolsprövningens omfattning – kontroll av lagenligheten i materiellt/formellt hänseende. Kan domstolen agera på eget initiativ?

Det finns inga processuella regler i svensk rätt som begränsar omfattningen av domstolens prövning i miljömål. Den berörda domstolen kommer att granska både den materiella och den processuella lagligheten i domen eller beslutet. Det yttersta ansvaret för utredningen av ärendet åligger domstolen. Domstolen måste, bland annat genom kommunikation med parterna, se till att ärendet granskas ordentligt och att alla oklarheter klargörs. Domstolen är således skyldig och kompetent att till fullo undersöka målets alla fakta/meriter. Domstolen kan till och med på eget initiativ hålla syn på den aktuella platsen om det anses nödvändigt för att pröva ärendet. Domstolens skyldighet att pröva ärendet ex officio gäller inte bara materiella frågor utan även processuella frågor. Parternas anspråk kommer att sätta ramen för processen, men domstolen är inte bunden av de åberopade yrkandena och kan basera sin dom på andra omständigheter än de åberopade.

6) I vilket skede kan beslut, åtgärder eller underlåtenhet att vidta åtgärder angripas?

Miljöbedömningen, inklusive förfarandekraven och informationen i en miljökonsekvensbeskrivning, kan överklagas i samband med att miljötillståndet som sådant överklagas.

7) Finns det, innan talan väcks, ett krav på att de administrativa prövningsmöjligheterna ska vara uttömda innan rättsliga prövningsförfaranden inleds?

Oavsett vem som fattar beslut om verksamheter enligt MKB-direktivet; Miljöprövningsdelegationen eller mark- och miljödomstolen när det gäller tillstånd enligt miljöbalken, eller kommunen när det gäller vissa planer enligt plan- och bygglagen, kan man överklaga till domstol enligt instansordningen som beskrivits ovan.

8) Är det nödvändigt att delta i den offentliga samrådsfasen – att yttra sig, att delta i förhandlingen osv. (här avses inte det krav som anges i punkt 12) för att ha talerätt vid de nationella domstolarna?

Det finns inga krav enligt den svenska miljöbalken för deltagande under det offentliga samrådsstadiet för att senare kunna överklaga ett beslut.

Enligt 16 kap. 12 § miljöbalken kan överklagbara domar eller beslut överklagas av den som domen eller beslutet angår, om avgörandet har gått honom eller henne emot. Miljöorganisationer som uppfyller kraven i 16 kap.13 § miljöbalken kan även de överklaga många beslut och domar.

När det gäller beslut om att anta, ändra eller upphäva en detaljplan som innehåller en MKB enligt plan- och bygglagen är klaganden skyldig att först delta i det administrativa förfarandet med den tillståndsgivande myndigheten för att senare ha rätt att överklaga till mark- och miljödomstolen. En enskild eller en miljöorganisation får endast överklaga ett beslut om en detaljplan om man skriftligen yttrat sig i frågan under samrådet och dessa synpunkter inte beaktats i planen.

9) Rättvisa och skälighet – hur tillämpas detta av de nationella domstolarna?

Svensk lag kräver parternas likhet inför lagen i miljöförfaranden.

Varje part har samma juridiska rättigheter att kalla vittnen och experter och att ifrågasätta argumentation och experter som presenteras av den andra parten.

10) Hur används begreppet "i rätt tid" i den nationella lagstiftningen?

Enligt förvaltningslagen ska ett ärende handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att

rättssäkerheten eftersätts. Om en myndighet bedömer att avgörandet i ett ärende som har inletts av en enskild part kommer att bli väsentligt försenat, ska myndigheten underrätta parten om detta. I en sådan underrättelse ska myndigheten redovisa anledningen till förseningen. Om ett ärende som har inletts av en enskild part inte har avgjorts i första instans senast inom sex månader, får parten skriftligen begära att myndigheten ska avgöra ärendet. Myndigheten ska inom fyra veckor från den dag då en sådan begäran kom in antingen avgöra ärendet eller i ett särskilt beslut avslå begäran.

Ett sådant beslut att avslå en begäran om att ärendet ska avgöras får överklagas till den domstol eller förvaltningsmyndighet som är behörig att pröva ett överklagande av avgörandet i ärendet.

Enligt lagen om förtursprövning kan en part begära att domstolen prioriterar ett ärende som behandlas av domstolen.

11) Finns det möjlighet att ansöka om interimistiska åtgärder? Om ja, vilka formella krav ska uppfyllas för att detta ska vara berättigat? Finns det särskilda regler för denna sektor utöver de allmänna nationella bestämmelserna?

Normalt kan ett tillstånd eller en detaljplan inte utnyttjas förrän möjligheten att överklaga har passerat och tillståndet eller planen vunnit laga kraft. Tillståndsbeslut kan dock kombineras med ett verkställighetsförordnande som gör det möjligt för den sökande att starta sin verksamhet trots att tillståndet överklagas. Om ett beslut om verkställighet har beviljats kan den berörda allmänheten yrka att domstolen inhiberar beslutet.

1.8.2. Direktivet om samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar/direktivet om industriutsläpp – bestämmelser rörande direktiv 2003/35/EG

1) Landspecifika regler omdirektivet om industriutsläpp vad gäller tillgång till rättslig prövning

Alla verksamheter som omfattas av kraven i industriutsläppsdirektivet/IPPC kräver tillstånd enligt miljöbalken. Innan ett sådant tillstånd utfärdas måste en miljöbedömning inklusive en miljökonsekvensbeskrivning göras.

Reglerna enligt miljöbalken om tillgång till rättslig prövning är generella och gäller därmed även för dessa fall.

2) Regler om talerätt, i vilka skeden kan beslut angripas (för en icke-statlig organisation, en utländsk icke-statlig organisation eller en enskild medborgare)? Kan det slutliga beslutet angripas?

Det finns bestämmelser i miljöbalken som gör det möjligt att överklaga de slutgiltiga besluten och domarna om tillstånd. Både enskilda och miljöorganisationer kan överklaga miljötillstånd, men denna rättighet är i vissa fall begränsad. Även preliminära beslut, t.ex. om tillåtlighet eller byggnadsarbeten som tagits under förberedelsen av ärendet kan överklagas.

Enligt 16 kap. 12 § miljöbalken kan överklagbara domar eller beslut överklagas av den som domen eller beslutet angår, om avgörandet har gått honom eller henne emot.

Miljöorganisationer som uppfyller kraven i 16 kap.13 § miljöbalken kan även de överklaga många beslut och domar.

3) Regler om talerätt och tillgång till rättslig prövning i samband med screening (villkor, tidsram, berörd allmänhet)

I Sverige är miljöbedömningar inklusive framtagande av en miljökonsekvensbeskrivning en integrerad del av tillståndsförfarandet, och denna bedömning görs inte separat från beslutet om tillstånd. På grund av det svenska systemet görs miljökonsekvensbedömningen tillsammans med IED/IPPC-processen, vilket innebär att ingen del som screening, scoping eller slutgiltigt godkännande av MKB:n i sig kan överklagas separat. Emellertid kan MKB:n, inklusive både de formella kraven och miljökonsekvensbeskrivningen, överklagas när man överklagar tillståndet som sådant.

4) Regler om talerätt med avseende på avgränsning (villkor, tidsram, berörd allmänhet)

I Sverige är miljöbedömningar inklusive framtagande av en miljökonsekvensbeskrivning en integrerad del av tillståndsförfarandet, och denna bedömning görs inte separat från beslutet om tillstånd. På grund av det svenska systemet görs miljökonsekvensbedömningen tillsammans med IED/IPPC-processen, vilket innebär att ingen del som screening, scoping eller slutgiltigt godkännande av MKB:n i sig kan överklagas separat. Emellertid kan MKB:n,

inklusive både de formella kraven och miljökonsekvensbeskrivningen, överklagas när man överklagar tillståndet som sådant.

5) I vilket skede kan allmänheten invända mot administrativa beslut om miljöprojekt? Finns det någon tidsfrist för att invända mot beslut?

Tillståndet kan överklagas. Även preliminära beslut, t.ex. om tillåtlighet eller byggnadsarbeten som tagits under förberedelsen av ärendet kan överklagas.

Instansordningen i fall som rör tillståndsprövning av miljöfarlig verksamhet är följande:

Länsstyrelsen - Mark- och miljödomstolen - Mark- och miljööverdomstolen (prövningstillstånd krävs)

Mark- och miljödomstolen - Mark- och miljööverdomstolen (prövningstillstånd krävs) -Högsta domstolen (prövningstillstånd krävs)

Regeringen är i vissa fall prövningsmyndighet i ärenden på miljöområdet. Regeringen prövar bland annat tillåtligheten av vissa stora miljöfarliga verksamheter, till exempel anläggningar för kärnteknisk verksamhet. Regeringsbeslut kan inte överklagas till domstol, men kan bli föremål för en rättsprövning av Högsta förvaltningsdomstolen.

Som en generell regel för myndigheter och förvaltningsdomstolar måste överklagandet av ett beslut mottas av den beslutande myndigheten eller domstolen inom tre veckor från den dag då klaganden mottog beslutet eller domen. Om klaganden är en part som företräder allmänheten (som en myndighet) måste överklagandet mottas inom tre veckor från dagen då beslutet fattades eller domen meddelades. Tidsfristen för domar från mark- och miljödomstolarna följer den allmänna regeln för tingsrätterna i civilmål, det vill säga tre veckor från det att domen meddelades. Den beslutande myndigheten eller domstolen kontrollerar om överklagandet inkommit inom rätt tidsfrist (s.k. rättidsprövning). Om överklagandet har kommit in i rätt tid skickas det vidare till den myndighet eller domstol som ska överpröva målet.

6) Kan allmänheten begära prövning av det slutliga godkännandet?

För att kunna överklaga det slutgiltiga tillståndet måste du visa att du är en berörd part enligt 16 kap. 12 § miljöbalken eller en miljöorganisation som uppfyller kraven i 16 kap.13 § miljöbalken.

7) Domstolsprövningens omfattning – kontroll av lagenligheten i materiellt/formellt hänseende. Kan domstolen agera på eget initiativ? Är det möjligt att begära prövning av beslut, handlingar eller underlåtenhet?

Det finns inga processuella regler enligt svensk rätt som begränsar omfattningen av domstolens prövning i miljömål. Endast lagstiftningen utgör ramen för denna prövning. Lagstiftningen består av både materiella bestämmelserna om miljöskydd och procedurregler, både specifika för miljöärenden och allmänna procedurregler. Domstolen har rätt att pröva alla frågor som rör denna materiella och processrättsliga ram och domstolens skyldighet att på eget initiativ pröva ärendet gäller inte bara materiella frågor utan även processuella frågor. Domstolen kan således ta upp frågor rörande ett besluts riktighet, huruvida det har antagits av en behörig myndighet (eller om myndigheten har missbrukat sina befogenheter), om den erforderliga formen av ett beslut har respekterats och även om beslutet är lämpligt i förhållande till det materiella och formella utrymme som ges enligt lag. Även om domstolen är bunden av parternas yrkanden som fastställer ramen för överklagandeprocessen, har domstolen i princip i samma ställning som den första beslutande myndigheten eller domstolen.

8) Finns det, innan talan väcks, ett krav på att de administrativa prövningsmöjligheterna ska vara uttömda innan rättsliga prövningsförfaranden inleds?

Oavsett vem som fattar beslut om tillstånd för en verksamhet enligt MKB-direktivet; Miljöprövningsdelegationen eller mark- och miljödomstolen när det gäller tillstånd enligt miljöbalken, eller kommunen när det gäller vissa planer enligt plan- och bygglagen kan man överklaga till domstol enligt instansordningen som beskrivits ovan.

9) Är det, för att ha talerätt vid de nationella domstolarna, nödvändigt att delta i den offentliga samrådsfasen – att yttra sig, att delta i förhandling osv.?

Det finns inga krav enligt den svenska miljöbalken för deltagande under det offentliga samrådsstadiet för att

senare kunna överklaga ett beslut.

Enligt 16 kap. 12 § miljöbalken kan överklagbara domar eller beslut överklagas av den som domen eller beslutet angår, om avgörandet har gått honom eller henne emot. Miljöorganisationer som uppfyller kraven i 16 kap.13 § miljöbalken kan även de överklaga många beslut och domar.

10) Rättvisa och skälighet – hur tillämpas detta av de nationella domstolarna?

Svensk lag kräver parternas likhet inför lagen i miljöförfaranden.

Varje part har samma juridiska rättigheter att kalla vittnen och experter och att ifrågasätta argumentation och experter som presenteras av den andra parten.

11) Hur används begreppet ”i rätt tid” i den nationella lagstiftningen?

Ett ärende ska handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts. Om en myndighet bedömer att avgörandet i ett ärende som har inletts av en enskild part kommer att bli väsentligt försenat, ska myndigheten underrätta parten om detta. I en sådan underrättelse ska myndigheten redovisa anledningen till förseningen. Om ett ärende som har inletts av en enskild part inte har avgjorts i första instans senast inom sex månader, får parten skriftligen begära att myndigheten ska avgöra ärendet. Myndigheten ska inom fyra veckor från den dag då en sådan begäran kom in antingen avgöra ärendet eller i ett särskilt beslut avslå begäran.

Ett sådant beslut att avslå en begäran om att ärendet ska avgöras får överklagas till den domstol eller förvaltningsmyndighet som är behörig att pröva ett överklagande av avgörandet i ärendet.

Enligt lagen om förtursprövning kan en part begära att domstolen prioriterar ett ärende som behandlas av domstolen.

12) Finns det möjlighet att ansöka om interimistiska åtgärder? Om ja, vilka processuella krav ska uppfyllas för att detta ska vara berättigat? Finns det särskilda regler för denna sektor utöver de allmänna nationella bestämmelserna?

Normalt kan ett tillstånd inte utnyttjas förrän möjligheten att överklaga har passerat och tillståndet vunnit laga kraft. Tillståndsbeslut kan dock kombineras med ett verkställighetsförordnande som gör det möjligt för den sökande att starta sin verksamhet trots att tillståndet överklagas. Om ett beslut om verkställighet har beviljats kan den berörda allmänheten yrka att domstolen inhiberar beslutet.

13) Får allmänheten information om tillgång till rättslig prövning på ett strukturerat och tillgängligt sätt?

Det finns ingen allmän samlad information om var man kan hitta reglerna om tillgång till rättslig prövning i Sverige.

Varje part i en pågående process får del av beslutet eller domen via post och/eller e-post. Detta gäller alla miljöärenden enligt miljöbalken, plan- och bygglagen och sektorslagstiftningen. Det är obligatoriskt för myndigheter som fattar ett administrativt beslut och domstolar som meddelar dom eller beslut att tillhandahålla information om tillgång till rättslig prövning i beslutet eller domen, s.k. besvärshänvisning.

1.8.3. Miljöansvar

1) Vilka krav måste uppfyllas för att fysiska eller juridiska personer (inklusive icke-statliga miljöorganisationer) ska få den behöriga myndighetens beslut om miljösanering prövat av en domstol eller något annat oberoende och opartiskt organ i enlighet med artikel 13.1 i miljöansvarsdirektivet?

Både enskilda och miljöorganisationer kan begära att tillsynsmyndigheten initierar ett ärende..

Ett beslut från en tillsynsmyndighet att inte ingripa eller vidta otillräckliga åtgärder kan överklagas. Enligt 16 kap. 12 § miljöbalken kan överklagbara domar eller beslut överklagas av den som domen eller beslutet angår, om avgörandet har gått honom eller henne emot. Miljöorganisationer kan också överklaga i enlighet med vad som framgår av 16 kap.13 § miljöbalken.

2) Vilken är tidsfristen för att överklaga?

En begäran om att tillsynsmyndigheten ska vidta åtgärder kan göras när som helst. Ett beslut från myndigheten kan överklagas inom tre veckor från den dag den klagande tog del av beslutet. Domar från mark- och miljödomstolen måste överklagas inom tre veckor från det att de har meddelats.

3) Finns det krav på att iakttagelser ska åtfölja begäran om åtgärder enligt artikel 12.2 i miljöansvarsdirektivet och, om svaret är ja, vilka?

En tillsynsanmälan kan göras anonymt. Tillsynsmyndigheten är skyldig att inleda en utredning för att se om det finns någon grund för anmälan.

Enligt 19 § förvaltningslagen kan en person inleda ett ärende hos en myndighet genom en ansökan, anmälan eller annan framställning. Framställningen ska ange vad ärendet handlar om och vad individen vill att myndigheten ska göra. Det bör också vara tydligt vilka omständigheter som ligger till grund för individens begäran, om det inte är uppenbart onödigt. Om en anmälan är ofullständig eller oklar ska myndigheten i första hand hjälpa personen att rätta till sin begäran. Vid behov ska myndigheten arbeta för att parten klargör eller kompletterar sin anmälan. En myndighet måste alltid se till att ett ärende utreds i den utsträckning som dess natur kräver.

4) Finns det särskilda krav på "rimlighet" för att visa att miljöskador inträffat, och i så fall vilka?

Det finns inga specifika lagkrav på att anmälaren måste visa att det finns ett samband mellan en verksamhet och en miljöskada. En tillsynsmyndighet får dock bara vidta åtgärder om det är rimligt och mer ingripande åtgärder än vad som behövs i det enskilda fallet ska inte användas.

5) Ställs det krav på att den behöriga myndighetens delgivning av beslutet till berättigade fysiska eller juridiska personer (inklusive behöriga miljöorganisationer) görs på ett visst sätt och inom en viss tid? Om ja, vilka?

Efter att ha mottagit en tillsynsanmälan och efter att ha undersökt ärendet måste tillsynsmyndigheten fatta beslut i ärendet. Enligt 9 § förvaltningslagen ska varje ärende hanteras så enkelt, snabbt och ekonomiskt som möjligt utan att äventyra rättssäkerheten. Beslutet måste fattas skriftligen.

Enligt 33 § i samma lag ska en myndighet som meddelar ett beslut i ett ärende så snart som möjligt underrätta parten om beslutets fullständiga innehåll, såvida det inte är uppenbart onödigt. Om parten kan överklaga beslutet måste han eller hon också informeras om hur detta kan göras. Myndigheten bestämmer hur anmälan ska ske. En anmälan måste dock alltid vara skriftlig om en part begär det.

6) Tillämpar medlemsstaten vid överhängande risk för miljöskada en utvidgad rätt att begära att en behörig myndighet vidtar åtgärder mot sådan skada?

Det finns inget behov av en sådan förlängning då en anmälan kan göras när som helst.

7) Vilka behöriga myndigheter har utsetts av medlemsstaten?

Med vissa undantag utförs de operativa tillsynsåtgärderna av länsstyrelserna eller kommunerna. Länsstyrelserna är i allmänhet ansvariga för tillsynen av större miljöfarliga verksamheter och efterlevnad av lagstiftning baserad på EU-direktiv. Länsstyrelsens uppgifter kan delegeras till kommunen enligt ett särskilt förfarande. Kommunen har även ett allmänt tillsynsansvar för all annan miljöfarlig verksamhet inom kommunen. Dessutom finns det tolv statliga myndigheter, inklusive Naturvårdsverket, som tilldelas operativa tillsyn inom specifika områden, såsom skogsbruk eller jordbruk. När det gäller ansvar enligt artikel 12 i ELD är länsstyrelserna tillsynsmyndigheter.

För att säkerställa att miljöbalken och förordningar som utfärdas med stöd av balken kan tillsynsmyndigheten meddela förelägganden. Sådana förelägganden kan variera beroende på den aktuella verksamheten och vilka åtgärder som behövs. Om en tillståndshavare bortser från ett villkor som anges i tillståndet eller på annat sätt bryter mot miljölagstiftningen kan tillsynsmyndigheten förelägga honom att rätta till problemet, eller inleda ett förfarande för att återkalla eller begränsa tillståndets omfattning. Förelägganden kan också innebära ett förbud mot att fortsätta bedriva verksamheten eller att förbjuda en verksamhetsutövare att vidta en viss åtgärd. För att säkerställa att ett föreläggande följs kan tillsynsmyndigheten också förena det med vite. Om verksamhetsutövaren inte följer föreläggandet kan tillsynsmyndigheten vända sig till mark- och miljödomstolen för att utdöma vitet, som sedan kommer att bli föremål för verkställighet.

8) Kräver medlemsstaten att det administrativa prövningsförfarandet är uttömt innan ett rättsligt förfarande inleds?

Ett tillsynsbeslut av en kommun måste överklagas till länsstyrelsen innan det kan prövas i domstol.

Ett beslut av en länsstyrelse kan överklagas till mark- och miljödomstolen och Mark- och miljööverdomstolen (prövningstillstånd behövs) även om beslutet anger att myndigheten inte vidtar några åtgärder. Samma regler för talerätt som för överklagande av tillstånd enligt miljöbalken gäller även vid tillsyn, 16 kap.12 och 13 §§ miljöbalken.

1.8.4. Gränsöverskridande regler om förfaranden i miljöärenden

1) Finns det regler om medverkan från andra länder? I vilket skede av förfarandet finns det en möjlighet att överklaga miljöbeslut?

Kapitel 6 i miljöbalken och miljöbedömningsförordningen innehåller regler om att involvera andra länder i miljöbedömningsprocessen. Om en miljöfarlig verksamhet eller åtgärd sannolikt kommer att medföra betydande miljöpåverkan i ett annat land eller om ett land som kan påverkas avsevärt av verksamheten eller åtgärden så begär, ska Naturvårdsverket informera den behöriga myndigheten i det andra landet om verksamheten eller åtgärden, dess möjliga gränsöverskridande konsekvenser och vilken typ av beslut som kan fattas, och

ge den behöriga myndigheten i det andra landet en rimlig tid att yttra sig över om den vill delta i miljöbedömningen.

Om det andra landet vill delta i miljöbedömningen ska myndigheten ge det andra landet möjlighet att delta i samrådsprocessen om miljökonsekvensbedömningen och den slutliga tillståndsansökan.

2) Begreppet berörd allmänhet?

När samråd ska äga rum med ett annat land enligt 6 kap. 13 eller 33 §§ miljöbalken ska Naturvårdsverket komma överens med den ansvariga myndigheten i landet om hur samrådet ska genomföras så att myndigheterna och allmänheten i det andra landet ges möjlighet att lämna synpunkter inom skälig tid, dock minst 30 dagar. I syfte att slutföra samråd med andra länder kan Naturvårdsverket kungöra information i Sverige, i ett annat land i Europeiska unionen och i ett annat land som är part enligt Esbo-konventionen om miljökonsekvensbedömningar i ett gränsöverskridande sammanhang. Innan ett kungörande görs i ett annat land måste Naturvårdsverket samråda med landets ansvariga myndighet.

3) Har icke-statliga organisationer i det land som påverkas landet talerätt? När och till vilken domstol ska de lämna in sina överklaganden? Vilket stöd kan de få tillgång till med avseende på förfarandet (rättshjälp, ansökan om interimistiska åtgärder, pro bono-tjänster)?

När det gäller att delta i samråd med andra länder är utländska miljöorganisationer en del av den berörda allmänheten.

Den allmänna regeln om att talerätt för miljöorganisationer finns i 16 kap.13 § miljöbalken. Bestämmelsen föreskriver bland annat att en miljöorganisation måste ha bedrivit verksamhet i Sverige i tre år för att ha talerätt.

4) Har icke-statliga organisationer i det drabbade landet talerätt? Vilket stöd kan de få tillgång till med avseende på förfarandet (rättshjälp, ansökan om interimistiska åtgärder, pro bono-tjänster)?

Om en person som bor i ett annat land kan visa att han eller hon är en person för vilken domen eller beslutet gäller och att beslutet påverkar honom och henne negativt enligt 16 kap. 12 § miljöbalken eller enligt 42 § förvaltningslagen har han eller hon samma rättigheter som en person som bor i Sverige, inklusive rätten till inhibition m.m. när det är möjligt.

När det gäller rättshjälp och pro bono-hjälp finns det ingen sådan hjälp att få för någon part i miljöfrågor. De allmänna reglerna gäller även för boende i andra länder och motiveras av officialprincipen där beslutsfattaren ansvarar för att granska ärendet.

5) I vilket skede lämnas informationen till den berörda allmänheten (inbegripet ovannämnda parter)?

Om en miljöfarlig verksamhet eller åtgärd kan antas få en betydande miljöpåverkan i ett annat land eller om ett land som kan påverkas väsentligt av verksamheten eller åtgärden så begär, ska Naturvårdsverket informera det andra landet om verksamheten eller åtgärden. Om det andra landet vill delta i miljöbedömningen ska myndigheten ge det andra landet möjlighet att delta i samrådsprocessen om miljökonsekvensbedömningen och den slutliga tillståndsansökan.

När samråd ska äga rum med ett annat land ska Naturvårdsverket komma överens med den ansvariga myndigheten i landet om hur samrådet ska genomföras så att myndigheterna och allmänheten i det andra landet ges möjlighet att lämna in synpunkter.

6) Vilka är tidsramarna för allmänhetens deltagande, inbegripet tillgång till rättslig prövning?

När samråd ska äga rum med ett annat land enligt 6 kap. 13 eller 33 §§ miljöbalken ska Naturvårdsverket komma överens med den ansvariga myndigheten i landet om hur samrådet ska genomföras så att myndigheterna och allmänheten i det andra landet ges möjlighet att lämna synpunkter inom skälig tid, dock minst 30 dagar.

Ett beslut kan överklagas inom tre veckor från det att beslutet eller domen meddelats.

7) Hur får parterna information om tillgång till rättslig prövning?

33 § förvaltningslagen föreskriver att en myndighet som meddelar ett beslut i ett ärende så snart som möjligt ska underrätta parten om beslutets fullständiga innehåll, såvida det inte är uppenbart onödigt. Om parten kan överklaga beslutet måste han eller hon också informeras om hur detta ska gå till.

En liknande regel finns i 30 § lagen om domstolsärenden. I de fall ett beslut eller en dom kan överklagas ska parterna informeras om detta. Om beslutet innebär att ärendet har avgjorts ska parterna informeras om vad de måste iaktta i ett överklagande. Om ärendet inte har avgjorts ska parterna informeras om att de på begäran kan få sådan information från domstolen. Om prövningstillstånd krävs för överklagande ska parterna också informeras om detta och om skälen till att sådant tillstånd kan beviljas.

8) Ges utländska deltagare i förfarandet tillgång till översättning och tolkning? Vilka regler gäller för detta?

Enligt 3 § förvaltningslagen ska en myndighet använda en tolk och se till att handlingar översätts vid behov för att individen ska kunna utöva sin rätt när myndigheten har kontakt med någon som inte behärskar svenska.

Domstolen får vid behov enligt 33 kap. 9 § rättegångsbalken översätta handlingar som skickas in till eller sänds från domstolen. Rätten är skyldig att åt den misstänkte eller på begäran av en målsägande översätta en handling i ett brottmål eller de viktigaste delarna av den, om en översättning är av väsentlig betydelse för att den misstänkte eller målsäganden ska kunna ta tillvara sin rätt. Översättningen får göras muntligen om det inte är olämpligt med hänsyn till det som handlingen eller målet rör eller någon annan omständighet. Genom hänvisning i 48 § lagen om domstolsärenden är denna bestämmelse också tillämplig vid mål i mark- och miljödomstolarna.

[1] Det finns vissa undantag från denna huvudregel: Beslut om miljöstraffavgifter och om rättsligt bindande markanvändningsplaner överklagas direkt till mark- och miljödomstolen och inte via länsstyrelsen.

■ Senaste uppdatering: 19/05/2025

Sidans nationella språkversion sköts av respektive medlemsland. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Europeiska kommissionen fritar sig från allt ansvar för information och uppgifter i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.